

DINASTIA REGALĂ ROMÂNEASCĂ DE LA CAROL I LA CAROL AL II-LEA. CONTRIBUȚII DE MITOLOGIE ISTORICĂ

Prof. dr. Daniel DIEACONU, prof. Dionisie - Ioan SAVIN¹⁷³

Abstract: *We are focusing our attention by this study on a theme of Romanian historical mythology: the royal dynasty of Romania from Carol I to Carol II. The Romanian royal dynasty has linked its name to the great achievements of modern Romania and has benefited, in the most part of the reigns, by a strong capital of popularity. Mythicization took place naturally and justified, but also benefited from the support of official propaganda. Carol II, a pioneer of the aggressive use of political propaganda, instituted an authoritarian regime, but failed to properly manage the internal and external political situation, putting an end to democracy and collapsing the borders of Great Romania. His demythicization was swift. Not the same thing we can say about the myths of Carol I, Ferdinand or Mary, powerful even nowadays.*

Key words: *royal dynasty, historical mythology, mystification, mystification.*

Dinastia regală a României ocupă un loc important în istoria noastră. Sub conducerea reprezentanților acestei dinastii s-a edificat România modernă și întregă. Nu e de mirare că a dat naștere unor puternice mituri istorice românești. O arată numeroasele scrieri apărute în timpul vieților și domniilor, sau postume, generate de fapte care au impresionat în epocă și după aceea sau care au fost create de aparatele de propagandă. Petru Groza îi spunea, de altfel cu justețe, regelui Mihai, la 30 decembrie 1947: „Țara a fost învățată să vă iubească”¹⁷⁴. Și într-adevăr, mare parte din perioada în care România a fost condusă de dinastia Hohenzollern, familia regală a beneficiat de o imagine favorabilă. Întreținută de propagandă, cu eleganță în timpul lui Carol I și Ferdinand, și cu agresivitate în timpul domniei lui Carol al II-lea, imaginea dinastiei a cunoscut apogeul puterii sale între anii 1877-1935.

O perioadă lungă de timp, vinovat pentru deteriorarea ei a fost considerat și Carol al II-lea, mai ales odată cu instaurarea domniei autoritare. „Indiferent de terminologia utilizată pentru a desemna regimul regelui Carol al II-lea, este incontestabil faptul că perioada cuprinsă între 10/11 februarie 1938 și 6 septembrie 1940 a reprezentat pentru români o experiență fără precedent în istoria României, a cărei moștenire a marcat imaginăul românesc și identitatea națională și, în același timp, a compromis atât imaginea Dinastiei române, cât și a sistemului democratic românesc”, concluziona Diana Mihaela Păunoiu¹⁷⁵, aserțiune la care subscriem.

Carol de Hohenzollern-Sigmaringen a urcat pe tronul României în momente grele pentru tânărul stat care cunoscuse de puțin timp unificarea parțială și începuse edificarea

---

¹⁷³ Școala Gimnazială Crăcăoani, Neamț.

¹⁷⁴ M. Ciobanu, *Convorbiri cu regele Mihai I*, Ed. „Humanitas”, București, 2004, p. 65.

¹⁷⁵ Diana-Mihaela Păunoiu, *Rezidența regală a ținutului Olt (1938-1940)*, Ed. Academiei Române, București, 2012, p. 7.

instituțiilor ei moderne. Țara sa, Prusia, se afla în război cu austriecii, iar noua sa patrie trebuia să lupte împotriva acțiunilor de desfacere a unirii de către Imperiul Otoman, Rusia sau Austria. Era nevoie de un „salvator”. Pentru Carol I a fost clădit un mit al omului providențial, aflat la locul potrivit când țara a avut nevoie. Faptele îl îndrituiau. Mitul său, aflat în apogeu la 1878 și apoi la „jubileu”, scade în putere spre sfârșitul domniei, din cauza dorinței sale de a lupta alături de Puterile Centrale. A fost un rege mare, dar pentru România mică¹⁷⁶.

Umbrirea mitului lui Carol I s-a datorat faptului că la începutul „marelui război” a fost pro-german, moartea sa fiind o ușurare: „Tristă ieșire din scenă pentru purtătorul unui mare mit”¹⁷⁷. A ieșit de pe scena politică și de pe cea lumească într-un moment potrivit pentru clasa politică majoritar antantofilă. O domnie așa de lungă și cu multe realizări nu putea fi însă lesne demitificată.

Carol I a primit încă din timpul vieții o statuie la Universitate, la București. Se începuse o eroizare antumă. La jubileu, se vădea o panteonizare viitoare. Și nu doar în București. În 1904, se începe, din dorința regelui, refacerea celor mai vechi monumente din țară: bisericile „Nicolae Domnesc” și Sf. Trei Ierarhi. Participă la aceste acțiuni toată familia regală. Primăria din Iași a scos cu acest prilej o medalie populară pentru cinstirea familiei regale¹⁷⁸. În august 1913, apar medalii comemorative cu Mircea cel Bătrân (cel Mare) și Carol I (cel Mare)¹⁷⁹.

Paul Lindenberg nota cuvintele regelui Carol I într-o carte publicată într-o primă ediție în 1906, la Berlin: „Legea și dreptatea au domnit sub mine, am introdus ordine și siguranță și am avut grijă să fie disciplină perfectă în armată”¹⁸⁰. A sprijinit înflorirea culturală prin Bibliotecile Universitare și Biblioteca Centrală și prin Fundația Universitară „Carol I”. A fost „prim servitor al statului, el a știut întotdeauna să păstreze în chip inteligent măsura în problemele politice, a intervenit ferm la momentul potrivit”¹⁸¹.

Mitul lui Carol I cunoaște o revigorare în timpul lui Carol al II-lea, care nutrea o admirație deosebită față de unchiul său, dorind în același timp și o legitimare pentru el ca și continuator. În 1933, la semicentenarul Peșului, Carol I a primit o statuie în fața palatului, realizată de către Oscar Han¹⁸². Carol I ieșea din conul de umbră în 1933 printr-o serie de serbări, conferințe, volume de evocări, filatelie, cartofilie, statui¹⁸³. Anul 1939 este un vârf al acestei tendințe, fiind și an aniversar, centenarul nașterii și amintim

¹⁷⁶ A. Mihalache, *Mănuși albe, mănuși negre. Cultul eroilor în vremea dinastiei Hohenzollern*, Cluj-Napoca, Ed. „Limes”, 2007, p. 139.

¹⁷⁷ L. Boia, *Suveranii României. Monarhia o soluție?*, Ed. „Humanitas”, București, 2014, p. 203.

¹⁷⁸ A. Mihalache, *op. cit.*, p. 139.

¹⁷⁹ Carmen Tănăsioiu, *Carol I și iconografia sa oficială – mărci poștale, monede și medalii*, p. 152. Se făcea legătura peste secole între un strămoș al lui Carol din familia Zollern, care a luptat alături de cruciați la Nicopole, fiind pe câmpul de luptă alături de domnitorul român Mircea cel Bătrân.

¹⁸⁰ P. Lindenberg, *Regele Carol I al României*, Ed. „Humanitas”, București, 2010, p. 285.

¹⁸¹ *Ibidem*, p. 281, 284.

¹⁸² G. Badea-Păun, *Mecena și comanditari, artă și mesaj politic*, Noi Media Print, f.a., București, p. 187.

¹⁸³ L. Boia, *Suveranii României. Monarhia o soluție?*, Ed. „Humanitas”, București, 2014, pp. 304-306.

maiestuoasa statuie ecvestră realizată de Mestrovici, un sculptor celebru al acelor vremi¹⁸⁴. Sunt publicate mai multe lucrări dedicate regelui Carol I: „Memoriile unui martor ocular al regelui Carol I, ediție de Gh. Brătianu, apărută la Editura Universul, în 1939; „Cuvântările Regelui Carol I”, ediție de C.C. Giurescu; Alexandru Tzigara-Samurcaș, „Din viața regelui Carol I 1839-1939. Mărturii contemporane și documente inedite”; Alexandru Emanoil Lahovary, „Regele Carol I și politica externă”, Nicolae Iorga, „Despre Regele Carol I”; C.C. Kirîțescu, „O mare personalitate morală: Carol I, regele întemeietor”; o culegere – „Cuvintele regelui Carol către poporul său”; albumul „Prinos Marelui Rege Carol I, 1839-1939” etc. La 9 mai 1939, s-au amenajat două tribune în Piața Palatului și „ziua este splendidă. Lume imensă în haine de sărbătoare ocupă toată piața bogat împodobită”, spune Buhman. Defilează în frac foștii funcționari ai lui Carol I¹⁸⁵. I.C. Băcilă realiza o lucrare bibliografică dedicată domniei lui Carol I în 1916 și aduna titlurile a 285 de lucrări de propagandă monarhică. Lucrarea sa a fost tipărită pe cheltuiala Fundației Universitare „Carol I” și premiată¹⁸⁶. Mari personalități ale lumii politice și culturale românești s-au exprimat laudativ. Grigore Antipa vedea pe Carol I drept „unul dintre cei mai înțelepți și ascultați suverani ai timpului”¹⁸⁷. Gala Galaction: „El a fost iubit la noi mult mai puțin decât a meritat (...) Era prea înțelept, prea virtuos, prea fără vină pentru noi”¹⁸⁸. „România, odinioară slabă și umilită, a devenit sub domnia mentorului regal, tare și conștientă de sine-și”, scria Paul Lindenberg¹⁸⁹.

Carol I a fost omagiat prin emisii filatelice la jubilee, la semicentenare, precum cel al Societății de Geografie din 1927 sau a Castelului Peleş din 1933 sau, tot în 1927, semicentenarul Independenței¹⁹⁰. Desigur, i-au fost găsite și defecte și pete, ca de altfel pentru toți membrii familiei regale. Regina Elisabeta este văzută de Nicolae Iorga ca fiind dintre membrii familiei regale „fără pată”, veșnic între rafturi de bibliotecă¹⁹¹. Regina Elisabeta are statuie superbă la Constanța pe faleză. Familia regală a avut parte de mai multe statui. Carol I a primit o statuie ecvestră realizată de Mestrovici, trei are Ferdinand: București, opera lui Mestrovici, Chișinău – Oscar Han, Oradea, lângă cea a reginei Maria¹⁹². Și principalul sfetnic al regelui Carol I, în

¹⁸⁴ *Ibidem*, p. 36.

¹⁸⁵ E.A. Buhman, *Patru decenii în serviciul Casei Regale a României. Memorii 1898-1940*, Ed. „Sigma”, București, 2006, p. 470.

¹⁸⁶ I.C. Băcilă, *Bibliografia domniei Regelui Carol I al României*, lucrare făcută în seminarul de istorie românească sub direcțiunea Domnului Profesor Dimitrie Onciul, Institutul de editură și arte grafice „Flacăra”, București, 1916.

¹⁸⁷ Gr. Antipa, Câteva amintiri despre regele Carol I, în *Din viața regelui Carol I (Mărturii contemporane și documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurcaș)*, București, pp. 30-31.

¹⁸⁸ G. Galaction, *Așa cum mi-l aduc aminte*, în *Din viața regelui Carol I (Mărturii contemporane și documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurcaș)*, București, pp. 68-69.

¹⁸⁹ P. Lindenberg, *Regele Carol al României. 70 de ani de viață ai unui Viteaz (7/20 aprilie 1939 – 7/20 aprilie 1909)*, București, 1909, p. 107.

¹⁹⁰ Carmen Tănăsioiu, *Carol I și iconografia sa oficială*, în *Mituri istorice românești*, pp. 140-144.

¹⁹¹ N. Iorga, *O viață de om așa cum a fost*, Ed. Minerva, București, 1976, p. 461.

¹⁹² G. Badea-Păun, *Mecena și comanditari, artă și mesaj politic*, Editura „Noi Media Print”, f.a., București, p. 194.

perioada urcării sale pe tron și apoi a cuceririi independenței de stat, Ion C. Brătianu, a primit o statuie realizată de Mestrovici și la dezvelirea ei au participat membrii guvernului, văduva, familia¹⁹³. Se născuse o mitologie liberală, creată în jurul familiei Brătianu, o adevărată dinastie de conducători politici.

Odată cu moartea lui Carol I, s-a deschis drumul pentru mitificarea celui de-al doilea rege. Ferdinand I a fost purtătorul și simbolul înfăptuirilor istorice ale timpului său și au fost dintre cele mai importante din istoria românilor. Proclamația către țară a regelui Ferdinand I, 15 august 1916, îl proclama pe rege drept continuator al operei lui Mihai Viteazul¹⁹⁴. Dar drumul spre mitificare a celui ce va deveni Ferdinand Întregitorul sau Ferdinand cel Loial a fost lung și greu.

Ferdinand s-a născut la 24 august 1867 la Sigmaringen, urmând gimnaziul la Düsseldorf, în 1885, luând bacalaureatul. La Kasell a urmat Școala de Război și, de asemenea, cursuri la universitățile din Leipzig și Tübingen¹⁹⁵. A ales să fie principe moștenitor al Coroanei României și prima renunțare a fost la dragostea ce i-o purta Elenei Văcărescu, dragoste împărtășită de aceasta. „Din amintirile Elencuței Văcărescu” aflăm despre Ferdinand: „Vorbea rar, cu privirea pierdută în depărtare, cu frumoasele sale palme unite, sprijinite pe genunchi sau întinse în fața lui. Cu un gest fermecător le ridica în sus în clipa în care dorea să-și exprime o părere sau o bucurie, atunci, chipul lui gânditor se lumina și sângele îi îmbujora tâmpelile și obrajii”. Era blond, înalt și subțire, cu ochi albaștri și visători. Era timid, tăcut și nimeni nu-i cunoștea părerile, după spusele Elenei Văcărescu¹⁹⁶. Elena Văcărescu era văzută de o altă tânără cu sânge albastru a epocii, Sabina Cantacuzino, ca fiind „deșteaptă, instruită, plăcută, intrigantă și ambițioasă”. A făcut în așa fel încât „ajunse în scurt timp să pună mâna pe regină”¹⁹⁷.

S-au logodit la 20 aprilie 1891 cu binecuvântarea reginei la mănăstirea Nămărați de lângă Câmpulung, iar Ferdinand „strălucea de tinerețe și de dragoste”¹⁹⁸. Au vrut să se căsătorească, dar clasa politică a reacționat: „Rămâne un simplu particular”, ar fi spus Lascăr Catargiu¹⁹⁹. Carol I a cerut lui Ferdinand să aleagă între tron și Elena Văcărescu. Principele a fost trimis la Sigmaringen de unde amenința cu sinuciderea, iar Elena Văcărescu a fost trimisă la Paris. Împăratul german Wilhelm I nu este de acord cu căsătoria și trimite pe von Bullow la regele Carol I cu cererea ca prințul să plece pentru un timp din țară. Dorința lui Wilhelm I a fost respectată²⁰⁰.

¹⁹³ „Egalitatea”, 7 decembrie 1938.

¹⁹⁴ „Viitorul”, 16 august 1916.

¹⁹⁵ P. Lindenberg, *Regele Carol I al României*, p. 285.

¹⁹⁶ *Din amintirile Elencuței Văcărescu*, Ed. Paideia, București, 2000, pp. 58-60.

¹⁹⁷ Sabina Cantacuzino, *Din viața familiei I.C. Brătianu*, vol. II, Ed. Albatros, București, p. 221.

¹⁹⁸ *Din amintirile Elencuței Văcărescu*, pp. 99-100.

¹⁹⁹ C. Bacalbașa, *Bucureștii de altădată*, vol. II, Ed. Adevărul, București, 1936, p. 135.

²⁰⁰ Gh. I. Bodea, *op. cit.* p. 18. Elena Văcărescu avea prietenia marilor poeți francezi ai timpului, era o poeză de succes și a primit în 1891 Premiul Academiei Franceze pentru poezie. Au pledat pentru ea Anatole France sau Henri Taine (Gh.I. Bodea, *op. cit.*, p. 46, nota 15). Alexandru Gârneață scria că a plecat în Franța cu un copil de câteva luni (Al. Gârneață, *op. cit.*, p. 41).

Ferdinand a fost excomunicat de Biserica Catolică pentru că și-a botezat copiii în credința ortodoxă, o mare lovitură pentru sufletul său, a fost exclus de familia Hohenzollern pentru că s-a supus dorinței românilor și a luptat împotriva Germaniei. Se bucura de mare simpatie însă în rândul clasei politice și a poporului român, care știa durerea sa²⁰¹.

Boala l-a făcut de nerecunoscut din punct de vedere fizic, „timid și stângaci, el era lipsit de poză și prestață”, credea Sterie Diamandi, dar vedea cum Ferdinand s-a schimbat când a devenit rege. Nu s-a gândit la imaginea sa fizică ce-o lasă posterității, ci la realizările monarhiei în timpul său²⁰².

Încoronarea sa ca rege al României Mari s-a petrecut la Alba-Iulia, simbolul căutat fiind din nou Mihai Viteazul. La București, după unire, s-au făcut defilări ale unor cortegii istorice cu Traian și Decebal în frunte, dar nelipsind nici Carol I, insistându-se pe ideea de continuitate²⁰³.

„Regele cu chip și mâini de sfânt” a fost omagiat de Goga și Coșbuc dintre ardeleni²⁰⁴. Regele s-a implicat în mai multe acțiuni culturale în Transilvania, dar mai puțin mediatizate, nu urmărea să fie foarte des în atenția presei. A sprijinit Universitatea din Cluj și diverse societăți de cultură transilvane cu bogată activitate. În 1924, la 28 august, s-a făcut în biserici parastas pentru Avram Iancu. Regele a fost cu familia la manifestările Astra de la Țebea și Câmpeni. La Țebea a plantat un gorun lângă cei ai lui Horea și Avram Iancu²⁰⁵.

Ferdinand a avut o domnie cu evenimente deosebite, dintre care se detașează războiul de reîntregire, Marea Unire, reformele. N-a fost un dominator ca unchiul său, dar a știut să se înconjoare de colaboratori excepționali, așa cum a fost I.I.C. Brătianu²⁰⁶. Regele Ferdinand I i-a spus lui Ioan Lupaș „prefer să cad cu Brătianu, dacă ar fi să se întâmple, dar este singurul în care am încredere”²⁰⁷.

Ionel Brătianu spunea: „De neclintit în convingerile sale și în hotărârile sale pe timpul războiului, bun și înțelept pe timp de pace, Ferdinand I va rămâne întotdeauna Regele care s-a identificat cu poporul său, care a înfăptuit marile reforme, care a adus statului dreptatea, puterea și liniștea”²⁰⁸. Alexandru Vaida-Voevod îl vedea pe Ferdinand ca fiind întotdeauna bine informat și „deosebit de scrupulos”²⁰⁹. „Era un gentelman în cel mai puternic și înalt înțeles al cuvântului”, avea să spună

²⁰¹ Sabina Cantacuzino, *Din viața familiei Brătianu*, Tip. Universul, București, 1937, p. 3.

²⁰² S. Diamandi, *Galeria oamenilor politici*, Ed. Gesa. București, 1991, p. 5.

²⁰³ I. Gorun, *Încoronarea primului rege al României întregite la Alba Iulia și București*, Ed. I.G. Herz, București, f.a., p. 13-16.

²⁰⁴ Gh. Cardas, *Regele Carol al II-lea preamărit cu slavă și credință de cântăreții neamului*, București, f.a., pp. 5-6.

²⁰⁵ C.I. Stan, *Regele Ferdinand I*, Ed. Paideia, București, 2011, pp. 198-199.

²⁰⁶ I. Scurtu, *Regele întregirii. Regele controversat. Regele detronat*, în „Dosare Istoriei”, nr. 5 (117), 2006, p. 40.

²⁰⁷ I. Lupaș, *Regele Ferdinand*, Cluj, 1929, p. 20.

²⁰⁸ „Viitorul”, 23 iulie 1927.

²⁰⁹ Al. Vaida-Voevod, *Memorii*, vol. IV, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1998, p. 213.

Duca²¹⁰ și continua: „Toți miniștrii săi au putut constata că era la curent cu toate chestiunile, că știa tot ce se petrece, că nimic nu-i scăpa, cunoștea viața intimă și publică a tuturor, că analiza cu luciditate, că era în măsură să indice soluția, cu siguranță cea mai bună și, adesea, cea mai elegantă”²¹¹. C.I. Stan, istoric contemporan, descria pe regele Ferdinand I astfel: „A fost un om al timpului său. A avut calități, dar și defecte omenești. A comis și greșeli. Uneori nu a fost un arbitru imparțial al vieții politice românești, favorizând unii oameni politici și partide în detrimentul altora. A tolerat formarea unei camarile, nu de dimensiunile și de influența celei din timpul fiului său, dirijată de Barbu Știrbey și care a reușit în bună parte să influențeze deciziile regelui”²¹². Au apărut și destule articole defăimătoare, precum cele ale lui N.D. Cocea. Despre „regi nemernici” scria în „Facla” din 24 martie 1923, în articolul „Răspunzătorul”, dar fără puternică impresie în rândul publicului.

Moartea sa a produs o puternică impresie printre români. Murea primul rege al României Mari. Nicolae Iorga cinstea prin cuvinte frumoase moartea lui Ferdinand: „Chinul fără nume care se chema pentru Ferdinand I, rege al României unite, viața, s-a încheiat. Nobilul martir se odihnește”²¹³.

În perioada regimului comunist, numele lui Ferdinand a fost ostracizat, trecut pe nedrept în uitare. Personalitatea sa a fost diminuată, iar lucrările istoricilor nu trebuia să-l pomenească de prea multe ori. După 1989 s-a petrecut o relativă reparație morală. S-a dat numele unui bulevard din București, e drept unul important, la câteva licee, dar nu statui, așa cum făcuseră contemporanii săi care i-au cinstit memoria, i-au ridicat mai multe statui, cea mai impunătoare fiind cea din Oradea²¹⁴.

Mitologia politico-istorică atinge forme paroxistice în societățile totalitare sau în cele aflate în perioade de restructurare, societăți aflate în criză. Istoria devine armă politică pentru asigurarea legitimității și pentru justificarea deciziilor luate²¹⁵. Un specialist în imagologie politică, Nicolae Cristea, crede că la 1930 mentalul colectiv era suprasaturat de minciună și corupție și vedea în Carol un salvator²¹⁶. „Cuvântul” din 7 iunie 1930, ziarul lui Nae Ionescu, titra pe prima pagină: „Trăiască Salvatorul României Mari!”. Dar nu este primul „salvator” al perioadei interbelice și modelele de „salvatori” au fost constante în istoriografia românească, cu extensie deosebită în perioadele naționaliste. Neorânduiala cere mitul eroului providențial.

²¹⁰ I. G. Duca, *Memorii*, vol. I, Ed. „Expres”, București, 1992, p. 139.

²¹¹ *Ibidem*, p. 137.

²¹² C. I. Stan, *Regele Ferdinand I*, p. 234.

²¹³ N. Iorga, *Oameni cari au fost*, vol. III, Fundația „Regele Carol al II-lea”, București, 1936, p. 241.

²¹⁴ C. I. Stan, *Regele Ferdinand I „Întregitorul” (1914-1927)*, Ed. „Paideia”, București, 2003, p. 235.

²¹⁵ L. Drulă, *Ion Antonescu și Mihai I între istorie și politică*, în „Mituri istorice românești”, Ed. Universității București, 1995, p. 221.

²¹⁶ N. Cristea, *Contribuții privind imaginea lui Carol al II-lea ca rege al României*, în „Studii și articole de istorie”, LXV, București, 2000, p. 128.

Este nevoie de personaje mitificate, este momentul principelui ideal²¹⁷. N-are cum să ne mire o astfel de opinie: românii trecuseră peste entuziasmul provocat de victoria în alegeri a lui Averescu, când speranțele de „îndreptare” și credința în „steaua generalului” erau mari, dar la fel au fost și deziluziile; au sperat din nou alături de „era nouă” a național-țărăniștilor, dar dezamăgirea a fost la fel de mare. Aveau nevoie de un alt „salvator”.

Așteptările mesianice ale venirii unui salvator, inspirate de creștinism, mai ales de cel popular, au alimentat speranțele colective²¹⁸, astfel că venirea lui Carol în țară a fost primită cu entuziasm de populație. Românii așteptau un salvator întotdeauna când le era greu și cum le-a fost de multe ori, au așteptat și au primit salvatori, fie ei haiduci, voievozi sau regi. Momentul critic prin care trecea țara, coroborat cu criza instituțională și modul spectaculos prin care a revenit în țară, au făcut din Carol al II-lea un adevărat erou, ce venise să salveze țara. Asemeni eroilor din basmele populare, Carol al II-lea a avut de înfruntat multe obstacole și dușmani în tentativa sa de a reveni în mijlocul poporului său, după cum el însuși a declarat la revenirea în țară, dar în cele din urmă, binele, în persoana regelui, a învins.

Salvatorii interbelici au început într-un șir deschis de generalul Alexandru Averescu, salvatorul din război, văzut ca un virtual reformator. Era o urmare a psihozei frontului pe care demobilizații au adus-o cu ei acasă²¹⁹. Constantin Argetoianu își amintea de modul în care era primit generalul prin sate: „Ține-l, Doamne, ține-l pentru mântuirea noastră!”²²⁰. Au urmat în șirul salvatorilor: Iuliu Maniu, Carol al II-lea, Codreanu sau Ion Antonescu²²¹.

Carol al II-lea îi ia locul lui Ferdinand I și își dorește să fie „desăvârșitor”. Este un deschizător de drumuri, renaștere – regele plugarilor, regele culturii. Efortul pentru această imagine este dirijat de propagandă. Silueta mitică a celor trei regi era diferită: solemnitate rece la Carol I; evanescență la Ferdinand I; Carol al II-lea și-a dorit să capete imaginea unui rege dinamic, modern, meu de maiestate și populism de familiaritate²²². Cezar Petrescu scrie la 1935 cartea „Cei trei regi”. Poartă următoarele titluri pentru marile capitole: „Făuritorul Regatului” – regele Carol I; „Făuritorul României mari” – Ferdinand I; „Făuritorul României veșnice” – Carol al II-lea²²³.

Lucian Boia se concentra din punct de vedere al mitologiei istorice românești asupra frescei de la Ateneul Român realizată de Costin Petrescu în perioada 1933-

²¹⁷ L. Boia, *Istorie și ideologie națională*, în *Mituri istorice românești*, p. 7.

²¹⁸ Simona Nicoară, *Istoria și miturile. Mituri și mitologii politice moderne*, Cluj-Napoca, Ed. „Accent”, 2009, p. 165.

²¹⁹ L. Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, p. 314.

²²⁰ C. Argetoianu, *op. cit.*, vol. VI, p. 44, Ed. „Machiavelli”.

²²¹ „Universul” din 6 septembrie 1940 îl vedea pe Antonescu drept un „salvator”: „omul în care de mult neamul românesc își pune nădejile”.

²²² L. Boia, *Suveranii României. Monarhia o soluție?*, pp. 304-306.

²²³ Pe larg C. Petrescu, *Cei trei regi*, Ed. „Fundăția Culturală Carol al II-lea”, București, 1934.

1937, sub patronajul regelui Carol al II-lea, și care cuprinde un șir de personaje mitificate. Pentru perioada modernă, după 1859, sunt ilustrați: Cuza, Kogălniceanu, Carol I, Regina Elisabeta, I.I.C. Brătianu, Ferdinand I, Regina Maria, Carol al II-lea, Principele Mihai²²⁴. Pentru legitimarea monarhiei autoritare se face apel la înaintași, se încearcă o autohtonizare prin tradiția voievodală românească autocratică. Și unul dintre corifeii acestei acțiuni este C.C. Giurescu²²⁵.

După 1930, Carol I apare în mai multe serii filatelice, Carol al II-lea dorind astfel legitimarea domniei sale. În 1931, cei trei regi apar într-o emisiune filatelică dedicată semicentenarului, în cinci timbre, Carol al II-lea fiind principal (și ca valoare în lei). Urmează „Trei Regi”, cu intenția vădită de legitimare a întoarcerii sale. Seria „Straja Țării” din 1938 prezenta efiigiile a 11 domnitori din istoria țării, în ordinea: Dimitrie Cantemir, Maria de Mangop, Mircea cel Bătrân, Constantin Brâncoveanu, Ștefan cel Mare, Alexandru Ioan Cuza, Mihai Viteazul, Regina Elisabeta, Carol al II-lea, Ferdinand I, Carol I²²⁶. În 1939, centenarul nașterii lui Carol I a fost considerat o sărbătoare impusă, mult prea impusă ca să fie naturală, și aici vădindu-se intențiile de legitimare ale lui Carol al II-lea²²⁷. Dar și demitificarea începuse, se crease contra-mitul, pe măsura mitului, cu imaginea unui aventurier, a unui destrăbălat, profitor, nu creatorul „României veșnice”, ci cel care a distrus sistemul democratic românesc. Și astăzi discursul monarhist îl ocolește²²⁸.

Carol al II-lea a avut de luptat și cu alte mituri ale timpului său și chiar cu o dinastie, cea a Brătienilor, un mit liberal, promovat printre alții de I.G. Duca sau Sterie Diamandi. De asemenea, a avut de luptat și cu mitul Reginei Maria, mama sa.

Un panteon masculin dominant²²⁹ a făcut loc unei mitologii feminine reduse. Regina Elisabeta a fost în umbra lui Carol I, dar Regina Maria a fost cel mai puternic mit istoric feminin românesc²³⁰. La fel ca la Ferdinand, soțul ei, începuturile mitificării păreau firave și potrivnice. Ziarele românești precum „Adevărul”, antidinastice, scriau despre „o logodnă” (cea dintre Ferdinand de Hohenzollern și Maria de Edinburg), dar și despre „necinstirea unei vechi familii românești” (Elena Văcărescu)²³¹.

Ziarele „Adevărul” și „Facla” au dus mai multe campanii antidinastice, unde nu a fost cruțată nici principesa Maria cu aventurile ei, care apărea în publicațiile numite cu numele de „Mița Cotoceanca”. Despre Ferdinand, Alexandru Gârneață a adunat mărturii că a avut amante, iar despre Barbu Știrbey nota că a fost foarte

²²⁴ L. Boia, *Elemente de mitologie românească*, în „*Mituri istorice românești*”, p. 13.

²²⁵ C.C. Giurescu, *Influențe ale tradiției naționale în noua noastră organizare de stat*, în *Zece ani de domnie a M.S. Regele Carol II*, vol. I, București, 1940, p. 74.

²²⁶ Carmen Tănăsioiu, *Carol I și iconografia sa oficială – mărci poștale, monede și medalii*, pp. 140-144.

²²⁷ *Ibidem*, p. 145.

²²⁸ L. Boia, *Suveranii României. Monarhia o soluție?*, Ed. „Humanitas”, București, 2014, pp. 306-307.

²²⁹ M. Bizomescu, *Un mit la feminin*, în *Mituri istorice românești*, p. 171.

²³⁰ L. Boia, *Suveranii României. Monarhia o soluție?*, Ed. „Humanitas”, București, 2014, p. 309.

²³¹ „Adevărul”, 24 mai 1893, articol de Alexandru Beldiman – „O logodnă”. Tot Alexandru Beldiman evidențiază atitudinea prea germană a dinastiei într-un articol în „Pruncul român”, 7 octombrie 1893.

apropiat de regină până la 1938, la moartea ei²³². I s-a imputat faptul că era ahtiată după „show-off”²³³. Dar apar și articolele elogioase de la „Adevărul”: „Pentru grația și frumusețea sa, prin înclinările sale sportive, care denotau un temperament vioi și pentru opera sa capitală, prințul Carol al II-lea”²³⁴. Frumos scrie „Adevărul” și despre ceremonia încoronării²³⁵. „New York Times” îi arată mult respect: „Nicio personalitate publică din România nu a avut un comportament mai patriotic decât această regină de sânge străin. Ca și regele Albert al Belgiei și-a câștigat considerația poporului care a ajuns la idolatrie”²³⁶.

Aron Cotruș scria poezia „Maria Doamna” în 1938:

„Mihai Viteazul de te-ar fi văzut,

Albă și vie –

Pe unde ar fi trecut,

Țara dintr-o dată ar fi crescut,

Sub pasul lui de fier, - împărăție...”²³⁷

„S-a așezat ca ctitoriță a României întregite și ca una dintre cele mai mari figuri ale istoriei noastre naționale”, avea să spună Constantin Argetoianu²³⁸. Iar Alexandru Marghiloman scria: „Singura ființă care a crezut că sfârșitul războiului va fi așa cum a fost. Este adevărat: toată lumea s-a îndoit, dar toți fără excepție”²³⁹.

I.Gh. Duca, unul dintre marii admiratori ai Reginei Maria, scria: „Orice greșeli ar fi comis înainte și după, în timpul războiului atitudinea ei a fost admirabilă”²⁴⁰. Grigore Gafencu scria: „Dar așa cum e, cu păcatele și patimile ei, e mai mare decât toți biruitorii ei la un loc”²⁴¹. Raoul Bossy nota că era nemulțumită de rolul pe care-l avea în 1927, când nu intrase în Regență. Se mira că poporul nu gândește la fel ca ea²⁴². Și-a dorit ca și pe timp de pace să aibă un rol pe măsură; nu a reușit să intre în Regență. Carol, fiul ei, preocupat de imaginea sa istorică, a dat-o la o parte. Dinastia străină a căpătat o imagine proastă din cauza lui Carol al II-lea, temerile reginei s-au materializat și au condus spre o abdicare forțată și oprobiul opiniei publice²⁴³.

²³² Al. Gârneață, *Adevărul despre monarhia românească*, Ed. „Cartea Românească”, pp. 38, 95-96. Ediție din 1948.

²³³ Gh. Jurgea-Negrilești, *Troica amintirilor. Sub patru regi*, p. 261.

²³⁴ „Adevărul”, 13 iulie 1903.

²³⁵ *Ibidem*, 17 octombrie 1922.

²³⁶ Hannah Pakula, *Ultima romantică*, Ed. „Curtea Veche”, București, 2017, p. 462.

²³⁷ A. Cotruș, *Maria Doamna*, 1938, pp. 14-15.

²³⁸ C. Argetoianu, *op. cit.*, vol. V, Ed. „Machiavelli”, 1995, p. 197.

²³⁹ Al. Marghiloman, *Note politice*, vol. III, Ed. „Machiavelli”, București, 1995, p. 362.

²⁴⁰ I.Gh. Duca, *Memorii*, vol. III, p. 27.

²⁴¹ Gr. Gafencu, *Însemnări politice*, p. 89.

²⁴² R. Bossy, *Amintiri din viața diplomatică*, vol. I, Ed. „Humanitas”, București, 1993, p. 156.

²⁴³ Hannah Pakula, *op. cit.*, p. 465.

Presă vremii este alături de regina care murea după o scurtă suferință: „La căpătâiul Reginei lui, un popor îndurerat, îngenunche azi și se roagă”²⁴⁴.

Mitul lui Carol al II-lea era umbrit și de eroii mitologiei legionare, mai ales în perioada în care s-a aflat în conflict cu liderul carismatic al Gârzii de Fier, Corneliu Zelea Codreanu. Mitologia legionară se concentra pe marii învinși: Decebal, Horea, Avram Iancu, dar și pe Eminescu²⁴⁵. Milviuța Ciaușu prezenta din punct de vedere al istoriei imaginarului Mișcarea Legionară, concentrându-se în mod special asupra presei legionare care apelează deseori la istorie în discursul ei propagandistic²⁴⁶. „Buna Vestire” din 14 septembrie 1940 vedea în istoria românilor o înșiruire de drame și tragedii cu eroi și doar „frânturi de glorie”. Iar „Cuvântul” din 27 noiembrie 1940 făcea apel la tradiția istorică: „Neamul nostru n-a trăit prin milioanele de robi care și-au pus gâtul în jugul străinilor, ci prin Horia, prin Avram Iancu, prin Tudor, prin Iancu Jianu, prin toți haiducii”. Horea apare foarte des și alături de el și Avram Iancu sau Bărnăuțiu și Tudor, sau Goga²⁴⁷. La 1 decembrie 1940, se desfășoară serbări legionare la Alba Iulia. Tribuna are în fundal portretele lui Horea, Cloșca și Crișan, alături de Corneliu Zelea Codreanu²⁴⁸. Asasinarea lui Corneliu Zelea Codreanu, din ordinul lui Carol al II-lea, a dat putere unui mare mit legionar, cu putere în unele medii și astăzi.

Carol al II-lea a avut grijă ca membrii familiei regale să nu umbrească aura pe care începuse să o creeze de la urcarea pe tron. Le-a îngrădit accesul la viața publică românească, le-a tăiat fondurile bănești, i-a eliminat chiar din cadrul familiei regale. Cel mai mult a avut de suferit Regina Maria, considerată de el principalul pericol, de multe ori purtându-se cu mojiție, dar era greu să o scoți din sufletele românilor pe Regina României Mari. Era purtătoarea unui mit puternic, care a trecut peste ani.

Mitificarea lui Carol al II-lea se năștea sub favorabile auspicii și era înconjurată de entuziasmul sincer a milioane de români, mai ales în mediul rural, unde era asemuit cu domnitorii veacurilor de vitejie mușatină sau basarabă. Exacerbarea cultului personalității sale a dus la erodarea mitului, la fel și faptele sale politice care nu au fost la înălțimea lozincilor ce umpleau primele pagini ale ziarelor și revistelor. Oamenii au început să se îndoiască: ce e de ascuns, ce nu este așa cum li se arată de către instituțiile statului?! Mulți l-au crezut și atunci când și-a asumat toată puterea și toată responsabilitatea în conducerea statului, dar lucrurile nu au mers așa cum și-ar fi dorit regele și țara. Nu l-au mai vrut rege al unei Români ciopârțite. Cele bune făcute până atunci au fost uitate, vina prăbușirii granițelor a cântărit prea greu. A fost coborât de pe tron și de pe soclu. Demitificarea regelui „desăvârșitor de țară” a însemnat în fapt dezvăluirea unei mistificări. Și cei ce s-au simțit înșelați nu au putut să ierte. Antonescu nu l-a iertat, iar comuniștii nu au menajat pe nimeni din familia

²⁴⁴ „Universul”, 21 iulie 1938.

²⁴⁵ L. Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, pp. 319-320.

²⁴⁶ *Mituri istorice românești*, p. 199 și urm.

²⁴⁷ *Mituri istorice românești*, p. 211. Spre exemplu în „Porunca Vremii” din 4 septembrie 1940.

²⁴⁸ „Cuvântul”, 4 decembrie 1940.

regală, cu atât mai puțin pe Carol al II-lea, care, părând mai păcătos, putea fi cel mai veridic mânjit cu noroi. Cei ce-au scris după 1990 despre perioada interbelică au refăcut miturile regale: Carol I, parcă mai puternic ca în perioada interbelică, Regina Maria, Regele Ferdinand. Dar nu și Carol al II-lea, mitul său fiind mai slab ca al lui Antonescu sau Ceaușescu. Nici măcar ca „rege al culturii”. Mitificarea prin mistificare este efemeră. Dar Carol al II-lea rămâne unul dintre cele mai interesante personaje ale istoriei românilor și este prin domnia sa o parte importantă a istoriei noastre, când România a cunoscut momente de înaltă efervescență economică sau culturală.